

Motion till riksdagen 2006/07:Ju316

av Peter Eriksson m.fl. (mp)

Mäns våld mot kvinnor

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	1
Förslag till riksdagsbeslut	2
Inledning	3
Mäns våld mot och sexuella övergrepp av kvinnor.....	3
Den förebyggande verksamheten	4
Nationellt kunskapscentrum för mäns våld mot kvinnor.....	4
Ett regionalt ansvar för tillsyn och kunskapsbildning rörande mäns våld mot kvinnor	4
Nationella manscentrum.....	5
Människohandel och prostitution	5
Hedersrelaterat våld	6
Den dömande verksamheten	6
Rättsväsendets bemötande.....	6
Rättsmedicinskt samarbete	7
Rätten till skyddat boende	7
Besöksförbudet måste stärkas	7
Barn som bevittnat våld mot nära anhörig ska ses som brottsoffer	8
Våld i samkönade relationer.....	8
Den behandlande verksamheten.....	8
Kriminalvården	8
Vård och behandling för de som dömts för våld eller hor mot nära anhörig.....	8
Vård av dömda för sexualbrott.....	9

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ytterligare satsningar på Nationellt kunskapscentrum för mäns våld mot kvinnor i Uppsala.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättandet av nationella manscentrum i hela landet och **vikten av att stödja lokala initiativ** av män som inser behovet av en förändrad mansroll.²
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kampen mot trafficking och prostitution bör prioriteras.
4. **Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att offer för trafficking ska beviljas permanenta uppehållstillstånd.**³
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att hedersrelaterat våld särskilt bör uppmärksammas och ges resurser att bekämpas.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett rättssäkert och jämställdhetsmedvetet rättsväsende.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förhöjd jämställdhetskompetens hos polis, åklagare och domare.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att juristutbildningen ska genomföras av **genustänkande.**¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett utökat rättsmedicinskt samarbete i Sverige för att öka rätts-säkerheten för brottsutsatta kvinnor.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kommuners skyldighet att tillgodose alla våldsutsatta kvinnor med skyddat boende och närhet till kvinnojour.²
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stärka besöksförbudet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn som bevittnat våld mot nära anhörig ska ses som brottsoffer.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att våldsutsatta personer i samkönade relationer ska ges samma rätt till skydd och stöd från samhället som olikkönade par.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om obligatoriska behandlingsprogram inom kriminalvården för män dömda för våld eller sexuella övergrepp mot kvinnor.

¹ Yrkandena 1 och 8 hänvisade till UbU.

² Yrkandena 2, 5 och 10 hänvisade till SoU.

³ Yrkande 4 hänvisat till SfU.

Inledning

Könsmaktsordningen och den mest användbara definitionen av feminism är att feminism är insikten om att patriarkatet är den rådande könsmaktsordningen samt en vilja att förändra detta. I den bemärkelsen har Miljöpartiet alltid varit en del av den feministiska rörelsen.

Könsmaktsordningen är således en maktordning som utgår från mannen som norm. Samhället är organiserat utifrån föreställningen om att den medborgare som världen ska anpassas efter först och främst är man, men också heterosexuell, vit och medelålders. Sanningen är förstås att denna grupp utgör en ganska liten del av befolkningen och att majoriteten av befolkningen därigenom definieras som avvikande och, i och med det, på olika sätt tvingas arbeta mot strukturer som missgynnar den. Miljöpartiets syn på mansrollen redovisas i en separat riksdagsmotion, 2006/07:A221.

Jämställdhetsarbetet förenar män och kvinnor i en gemensam kamp mot förtryckande normer mot kvinnor som finns i samhället och hos oss själva. **Det handlar om att medvetandegöra oss alla om behovet av att stärka kvinnors ställning.** I stället för att söka lösningar i de strukturella samhällsliga problemen tillämpas ofta skadereglerande förbättringar på individnivå. Detta är inte en hållbar lösning och därför krävs bredare och mer djupgående lösningar.

Miljöpartiet de gröna har sedan länge arbetat för att motverka och avskaffa mäns våld mot kvinnor samt att stödja kvinnliga brottsoffer och barn som har varit utsatta för våld och sexuella övergrepp från närstående. Miljöpartiet har under den gångna mandatperioden, tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna, ökat anslagen till kvinnojourerna från 20 miljoner till 100 miljoner kronor per år. Detta arbete ser vi enbart som en början på att angripa den stora samhällsproblematiken som mäns övergrepp mot kvinnor innebär. Vi måste fortsätta och fördjupa arbetet för att jämställa kvinnors och mäns levnadsvillkor. I det följande redovisas Miljöpartiets förslag på hur samhället bör angripa problematiken med våld och sexuella övergrepp mot kvinnor. Vi redovisar även andra förslag på bekämpande av våld i nära relationer.

Mäns våld mot och sexuella övergrepp av kvinnor

Mäns våld och sexuella övergrepp mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. År 2004 anmäldes mer än 60 000 hot-, ofredande- och våldsbrott mot kvinnor enligt Brottsförebyggande rådet (Brå). Den anmälda misshandeln mot kvinnor har ökat med 20 procent de senaste tio åren, till närmare 23 000 anmälningar år 2004. Dessutom är i 75 procent av fallen gärningsmannen en person som kvinnan är bekant med. År 2005 anmäldes 3 787 våldtäkter i jämförelse med 1 608 våldtäkter anmäldes. Denna markanta ökning

Fel! Okänt namn på

beror enligt Brå delvis på att anmälningsbenägenheten bland kvinnor har ökat, men också på att övergreppen ökar. Enligt processrättsprofessor Christian Diesen vid Stockholms universitet beräknas de anmälda våldtäkterna för år 2005 enbart utgöra 10 procent av det reella antalet våldtäkter som årligen utförs. Mörkertalet är stort, antagligen därför att kvinnors rädsla och skam för att erkänna övergreppet är för stort.

De könsmaktsstrukturer som ger män en privilegerad ställning över kvinnan är inte begränsade av klasstillhörighet, etnicitet eller religion. Män bemäktigar sig själva med makt över kvinnor genom att utöva våld, hot och sexuella övergrepp mot dem. Den allvarligaste problematiken ligger i kvinnans rättslösa ställning i samhället. Budskapet till kvinnor är idag att kvinnor inte har en reell chans att få rättslig upprättelse som brottsoffer. Vi måste ändra på denna verklighet genom handfasta förslag som förbättrar kvinnors rättssäkerhet och ger de kriminella männen en reell chans att leva utan en förvrängd syn på kvinnor.

Miljöpartiets förslag för att avveckla mäns våld och sexuella övergrepp mot kvinnor bygger på en process som ska verka *förebyggande, dömande och behandlande*.

Den förebyggande biten är självklart den centrala delen av arbetet mot våldet och de sexuella övergreppen. Detta innefattar bland annat upprättandet av manscentrum runt om i landet. Men det tangerar även den behandlande delen som ingår i kriminalvården där män som dömts för denna typ av brott ska genomgå ett behandlingsprogram för att komma till rätta med sina vanföreställningar om hur kvinnor ska behandlas och hur de ser på sin egen mansroll. Därmed arbetar man förebyggande mot återfall i våldsamt och kränkande beteende. Den dömande delen består av rättsväsendets arbete för att beivra övergreppen mot kvinnor. I det följande presenteras våra förslag på respektive område i samhället.

Den förebyggande verksamheten

Nationellt kunskapscentrum för mäns våld mot kvinnor

Miljöpartiet vill se ytterligare satsningar och utveckling av det nationella kunskapscentret för mäns våld mot kvinnor i Uppsala. Det är viktigt att samla den kunskap som finns för att möta det metodutvecklingsbehov och det kompetenshöjande behov som finns i hela landet. Detta förslag behandlas även i anslutning till Miljöpartiets budgetmotion.

Ett regionalt ansvar för tillsyn och kunskapsbildning rörande mäns våld mot kvinnor

Miljöpartiet anser att länsstyrelserna bör få ett ökat uppdrag, däribland en samordnad roll, bland annat vad det gäller kartläggningar och ökad tillsyn på området mäns våld mot kvinnor, samt att arbeta med bland annat fortbildningar, kunskapsutveckling inom socialtjänsten angående våldsutsatta kvinnor gentemot kommunerna. Detta är i enlighet med förslag som framförts i rapporten Mäns våldsutövande – barns upplevelser, från Näringsdepartementet och betänkandet Socialstyrelsens stöd till våldsutsatta kvinnor (SOU 2006:65). Satsningen kan beräknas motsvara 10 miljoner kronor och finansieras i vår budgetmotion.

Nationella manscentrum

Vi vill även inrätta manscentrum i hela landet som ger hjälp till män som utövar våld mot kvinnor och barn och frivilligt söker hjälp för sitt beteende och för sina allvarliga relationsproblem, utanför kriminalvården. Det finns idag ett stort behov av mötesplatser för hjälp och vägledning för män som söker sig ur ett destruktivt beteende eller behöver diskutera och förändra sin mansroll. De professionella manscentrum som finns idag har ett stort tryck på sig och lyckas inte hjälpa alla män som behöver och vill få hjälp. Därför krävs här större satsningar. Även detta förslag behandlas i anslutning till Miljöpartiets budgetmotion.

Miljöpartiet vill även betona vikten av att stödja de frivilliga nätverk av ansvarskännande och engagerade män som bildas på olika ställen i landet (exempelvis i Piteå).

Människohandel och prostitution

Människohandel för sexuella ändamål, s.k. trafficking, och prostitution förekommer i stor utsträckning och många människor, särskilt kvinnor och barn, är utsatta för en grym verklighet. En handlingsplan mot prostitution och människohandel kommer snart att bli verklighet. Här ser vi att det bör införas etiska riktlinjer i statlig upphandling och i statlig bidragsgivning. Några punkter vill vi se i denna handlingsplan:

- Det är viktigt att staten så långt som möjligt använder sin ”konsumentmakt” och ställer krav på de företag man handlar med. Företagen ska ha etiska riktlinjer för sin verksamhet och sina anställda som tar avstånd från utnyttjandet av människor för sexuella ändamål.
- Organisationer som får statligt stöd ska så långt som möjligt införa etiska riktlinjer som innebär att de medvetet tar avstånd från och motarbetar prostitution. Detta gäller särskilt i samband med större idrottsevenemang.
- Behandlingsverksamhet i s.k. KAST- (Köpare Av Sexuella Tjänster) grupper får ekonomiskt stöd via staten för att fler verksamheter ska byggas upp

Fel! Okänt namn på

för att köpare av sexuella tjänster ska få stöd och behandling för att förändra sitt beteende.

- ? Stärka det multilateralt samarbetet inom jämställdhetsområdet med fokus på att förebygga och bekämpa prostitution och alla former av handel med människor inklusive för sexuella ändamål, särskilt kvinnor och barn.
- ? Personer som är offer för trafficking, ska inte bara få uppehållstillstånd under den tid en eventuell brottsutredning och rättegång pågår, utan ska även beviljas permanenta uppehållstillstånd för tid därefter, på grund av risken för förföljelse med mera i det forna hemlandet.

Hedersrelaterat våld

Mäns våld mot kvinnor bygger på patriarkala maktstrukturer så även s.k. hedersrelaterat våld. Att bli utsatt för våld av hela eller delar av sin familj/släkt är en enorm utsatthet. Det kommer även fortsättningsvis behövas egna skyddade bostäder för den grupp ungdomar som råkar ut för detta våld. Framst flickor men även pojkar är utsatta för detta våld och behöver stöd. Verksamheten ska på sikt vara en naturlig del av kommunernas övriga stödverksamhet för brottsoffer. Vi vill att det fortsatt ska finnas öronmärkta medel för skyddat boende och uppbyggnad av kunnigt stöd för dessa ungdomar. **Det är viktigt att i detta sammanhang tillse att ett stöd även finns för att inte bara hjälpa den som utsatts för det hedersrelaterade våldet, utan även för att bekämpa hotet och våldet i hemmet.**

Den dömande verksamheten

Rättsväsendets bemötande

Sveriges rättsväsende genomlider idag en stor förtroendekris. Enbart åtta procent av anmälda våldtäkter leder till åtal och någon procent av dessa leder till en fällande dom. En studie vid Stockholms universitet visade att kvinnor med invandrar- och underklassbakgrund har sämst trovärdighet i rättssystemet. De attityder mot kvinnor som följer av detta leder till en minskad anmälningsbenägenhet. Att inte bli trodd, att bli hånad och att bli uthängd i offentligheten efter att övergrepp gör att många kvinnor överhuvudtaget inte anmäler brott. Detta post-brottförlopp inom rättsväsendet har därmed fått beteckningen *den andra våldtäkten*. Mörkertalet tros därför vara stort, enbart tio procent av våldtäkterna beräknas anmälas.

Det som här är viktigt är därför att arbeta förebyggande genom kontinuerliga obligatoriska vidareutbildningar i våld och sexuella övergrepp mot kvinnor för poliser, åklagare och domare. Genom en ytterligare effektivisering och kompetenshöjning av polis och åklagare skulle anställande av specialister öka rättssäkerheten för kvinnor som utsatts för brotten. I juristutbildningen skolas våra framtida åklagare och domare och där saknas idag helt ett genusperspek-

tiv. En genomgående reform av juristutbildningen krävs där genusperspektivet genomsyrar alla ämnen och där kunskap om kvinnors situation inkorporeras i undervisningen om speciellt straff- och processrätt. Vidare bör även nämndemännens betydelse ses över. Det är idag en stark övervikt av män representerade bland nämndemännen. Det borde vara en självklarhet att fördelningen av nämndemän är jämställd. Kan inte detta ske via partiernas nomineringar bör kvotering införas.

Rättsmedicinskt samarbete

Ett hinder för kvinnors upprättelse efter övergrepp är avsaknad av bevis. Genom att låta rättsläkare undersöka kvinnan direkt förbättras dokumentationen av skador till följd av våld och sexuella övergrepp. I Uppsala har man prövat denna modell och där är kvinnor nu mer benägna att anmäla övergrepp jämfört med kvinnor i övriga landet. Av kvinnor som uppger till en kvinnojour eller myndighet att de har misshandlats polisanmäler 15 procent brottet. I Uppsala är motsvarande siffra 59 procent. Mindre än 20 procent av alla kvinnor som uppger att de har våldtagits av en nära bekant polisanmäler brottet. I Uppsala uppger Rikskvinnocentrum att 76 procent anmäler våldtäkten. Uppsalamodellen bör således bli en modell för andra landsting runt om i landet i frågan om dokumentation av genomförda våldtäkter.

Rätten till skyddat boende

Rätten till skyddat boende för våldsutsatta kvinnor är en rättssäkerhetsgaranti. Att fortfarande inte alla kommuner ger skyddat boende i egen regi, eller i samarbete med en ideell kvinnojour, är allvarligt. Mäns våld mot kvinnor förekommer i hela landet, och därför bör det finnas skyddat boende i hela landet. Därför vill vi ändra skrivningen i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen som lyder att socialnämnden vid behov *bör* ge stöd till kvinnor och barn. Detta ska ändras till att kommuner vid behov *ska* ge stöd. Det är viktigt att stöd till kvinnor och barn som brottsoffer för mäns våld blir en skyldighet för kommunen, och gärna utfört i regi av en ideell kvinnojour. Vi vill också lyfta fram att det ska vara en möjlighet att få hjälp av en kvinnojour i annan kommun, vilket är viktigt framför allt på mindre orter. Förslaget på lagförändring finns berett i en statlig utredning (Att ta ansvar för sina insatser – socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor SOU 2006:65). Därmed bör dessutom länsstyrelsens tillsyn över kommunernas kvinnofridsarbete stärkas genom tydliga rapporteringskrav till regeringen i regleringsbrev.

Besöksförbudet måste stärkas

Idag kan människor som har en stark rädsla för att bli utsatta för våld av tidigare partner få ett beviljat besöksförbud. Besöksförbuden är dessvärre svåra

Fel! Okänt namn på

att kontrollera och många kvinnor upplever en rädsla trots att besöksförbudet finns. Vi vill att i de fall när det bedöms att det finns en risk att besöksförbudet kommer att överträdas så ska fotboja användas som ger en signal till polisen när personen har passerat in i området där besöksförbudet gäller.

Barn som bevittnat våld mot nära anhörig ska ses som brottsoffer

Idag har ett barn som bevittnar våld i hemmet mot en nära anhörig rätt till skadestånd från staten. Dessutom ska socialtjänsten behandla dem såsom om de vore utsatta för brott. De har däremot inte rätt till skadestånd av den som utsatt dem för att bevittna våld genom att misshandla deras trygghet. Miljöpartiet vill att barn ska få ställning som målsägande, få ett eget juridiskt biträde i rättsprocessen, samt att de ska få skadestånd av dem som slagit deras anhörig och att barnet ska ha rätt till full insyn och medverkan i processen. Ett slag mot en nära anhörig är även ett slag mot barnet.

Våld i samkönade relationer

Våld förekommer även i samkönade relationer. Idag finns det en dålig beredskap och kunskap om hur kommunerna bäst kan stödja dessa brottsoffer. Om det är en lesbisk kvinna som har blivit misshandlad finns det idag få skyddade boenden eller kvinnojourer som tar emot henne. Om det är en homosexuell man som har blivit misshandlad av sin man finns inga skyddade boenden. Detta måste förändras genom en utökad lagstiftad skyldighet för kommuner att stödja alla brottsoffer, oavsett kön och sexuell läggning. Socialstyrelsen bör även få ett särskilt uppdrag att ge kommunerna råd och anvisningar när det gäller våld i samkönade relationer.

Den behandlande verksamheten

Kriminalvården

Vård och behandling för de som dömts för våld eller hor mot nära anhörig

Personer som utövar våld mot nära anhöriga, oftast män som utövar våld mot kvinnor och barn i den egna familjen, måste fås att upphöra med dessa handlingar. Inom Kriminalvården bedrivs programmet IDA (Integrated Domestic Abuse Programme), som är ett behandlingsprogram för män som misshandlar den kvinna de lever eller har levt i nära relation med. Miljöpartiet erfar att Kriminalvården av ett antal olika skäl hittills kunnat erbjuda samtliga de som dömts för våld mot nära anhörig att genomgå detta program. Det finns dessu-

tom problem med avsaknad av behandling för män som slagits av kvinnor eller personer som utsatts för våld i samkönade relationer. Miljöpartiet anser att alla de som dömts för våld mot en nära anhörig, ska tvingas att genomgå en behandling mot sitt våldsbeteende inom ramen för Kriminalvårdens åtagande. Det är nödvändigt att tillräckliga resurser finns, så att alla som dömts kan få vård och behandling under tiden för vistelse i anstalt och även därefter. De medel som regeringen anslår kommer enligt vår bedömning inte att räcka till. Vi föreslår därför i vår budgetmotion att totalt 5 miljoner kronor anslås för detta ändamål år 2007 och därefter.

Vård av dömda för sexualbrott

År 2005 dömdes 1 000 personer för brott enligt 6 kap. brottsbalken, varav 216 personer för våldtäkt. Tillgänglig forskning visar (se bl.a. Rapporten nr 1 från Kriminalvårdens forskningskommitté – Att påverka och påverkas, Kriminalvårdens insatser för sexualbrottsdömda i anstalt [2000]) att de som döms för denna sorts brott typiskt sett mindre ofta återfaller i brott än de som döms för annan sorts brottslighet, att det finns goda kunskaper om vilka faktorer som har betydelse för att öka respektive sänka risken för återfall i sexbrott respektive annan våldsbrottslighet hos identifierade sexbrottsförövare men att det inte är inte särskilt lätt att med behandling minska risken för återfall bland sexbrottsdömda, såväl som andra förövargrupper. I rapporten lyfts särskilt fram behovet av adekvat utbildning för den personal som ska behandla de dömda, liksom vikten av ett omfattande motivationsarbete med de dömda.

Miljöpartiet ser allvarligt på den under senare tid ökade mängden anmälda sexualbrott, liksom de problem som framkommit i att behandla de som dömts för denna sorts brottslighet.

Även de som döms till villkorlig dom ska genomgå behandlingen via fri-vården.

Stockholm den 30 oktober 2006

Peter Eriksson (mp)

Maria Wetterstrand (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Max Andersson (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Helena Leander (mp)

Karla López (mp)

Mats Pertoft (mp)

Karin Svensson Smith (mp)

Esabelle Reshdouni (mp)

Ulf Holm (mp)

Per Bolund (mp)

Tina Ehn (mp)

Mikael Johansson (mp)

Jan Lindholm (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mikaela Valtersson (mp)